

Prijeti li Hrvatskoj sudbina Grčke?

O GOSPODARSKOJ I FINANCIJSKOJ SITUACIJI ZEMLJE - KANDIDATA ZA PRISTUPANJE EUROPSKOJ UNIJI

I u Hrvatskoj se jasno mogu osjetiti posljedice gospodarske i financijske krize, a s obzirom na najnoviji razvoj u Grčkoj postavlja se pitanje je li sličan razvoj, tj. skorašnji bankrot države i ovdje moguć. Naravno, Hrvatska igra u drugoj, nižoj ligi nego država Helena. Zemlja ima manje od polovice stanovnika Grčke, oko trećinu njene gospodarske moći, ali zato državno zaduženje, koje je u odnosu na BDP upola manje. Ipak se postavlja pitanje o posrednim i neposrednim posljedicama grčke krize.

Već u 2008. g. je gospodarski rast Hrvatske, koji se zadnjih godina ustalio između 4 – 6 posto, pao na ispod tri posto. U protekloj se godini moglo osjetiti znatno smanjenje za 5,8 posto, a za tekuću godinu hrvatski bankarski analitičari procjenjuju daljnje smanjenje za oko 2 posto. Međutim, OSCE i vlada opet predviđaju crvenu ili crnu „nulu“. Što se tiče broja nezaposlenih, do sada nije prekoračena markacija od 20 posto, kako su se mnogi pribojavali, te ih je sada oko 18 posto. Međutim, ove podatke bi zbog problema s bazom podataka trebalo uzeti s rezervom. Sigurna je pak činjenica da su u 2009. g. važne inozemne investicije pale ispod granice od 2 milijarde eura (2008.: 4,2 mlrd. eura).

U protekloj je godini dug Hrvatske (država, županije, gradovi i općine) porastao na 16 mlrd. eura, što odgovara otprilike 36 posto bruto društvenog proizvoda zemlje. Uračunati treba i ob-

veznice Hrvatske banke za obnovu i razvoj koja u svojim knjigama bilježi daljnjih 14-16 posto dugova. Za 2010. g. hrvatski proračun predviđa izdatke u visini od 16,5 mlrd. eura, uz nedostatno pokriće od 1,2 mlrd. eura. Ako Hrvatska uspije realizirati planirani proračun, uključujući nisku stopu inflacije, zemlja će ispuniti važne Maastrichtske kriterije barem do kraja 2010.

Ovaj – barem u usporedbi s PIGS državama – pozitivni nalaz treba, međutim, „malo“ relativizirati. Tako se zaduženost države u samo deset godina gotovo udvostručila. Samo u 2009. godini povećala se za 17,9 posto. Ukupna zaduženost Hrvatske, uključujući sektore kućanstva, gospodarstvo, banke i dug države prema inozemstvu, u istom se razdoblju više nego utrostručila i sada iznosi preko 45 mlrd. eura. Povod za zabrinutost, dakle, prije daje negativni razvojni trend nego apsolutni iznos.

Analitičari upozoravaju također da će se navedene brojke za hrvatski državni proračun teško moći održati, prije svega zato što će prihodi od PDV-a i poreza na dohodak biti manji nego što se očekivalo, a neki krediti će se morati refinancirati. Stoga procjenjuju da će državno zaduženje do kraja 2010. g. nadmašiti kritičnih 60 posto.

Daljnji rizici grčke krize neposredne su naravi. Gotovo 90 posto banaka koje posluju u Hrvatskoj u stranom je vlasništvu, sa stalnim sjedištem prije svega u Austriji i Italiji. One su se snažno an-

Konrad-Adenauer-Stiftung e.V.

HRVATSKA
REINHARD WESSEL

10. svibnja 2010.

www.kas.de
www.kas.de/kroatien

gažirale u grčkim državnim obveznicama. Ukoliko bi im slijedom reprogramiranja državnog zaduženja pala vrijednost, imalo bi to naravno i (negativan) utjecaj na hrvatski bankarski sustav. To vrijedi i za druge zemlje jugoistočne Europe. Nadalje treba računati s tim da će porasti kreditna kamatna stopa za hrvatsku državu, koja je s obzirom na rejting na nivou Bugarske i Rumunjske ionako već relativno visoka.

Još bi važnije trebalo biti da se kreditori u zemlji i inozemstvu – ne samo u slučaju Hrvatske – ubuduće manje vode apstraktnim ukupnim brojkama gospodarskih računica, već da vode računa o tome koliko je velika vjerojatnost da će država moći vraćati svoje kredite. Trenutno se ne može predvidjeti hoće li u slučaju Hrvatske banke to ubuduće pozitivno ocijeniti.

Hrvatska narodna banka, na čelu s renomiranim guvernerom Željkom Rohatinskim, forsira čvrst (devizni) tečaj. On je odbio sve one koji su dirigiranom devalvacijom kune prema euru htjeli olakšati izvoz i oslobađanje države od dugova. Ukazao je na to, da je daleko najveći dio duga privatnih kućanstava i gospodarskih subjekata stvoren na osnovi eura. Njegovo servisiranje ne bi dovelo u propast samo mnogobrojne građane, već bi također značilo i kraj za mnoga poduzeća i tvornice. Narodna banka raspolaže deviznim rezervama od oko 10 mlrd. eura. Kako bi se ponovno pokrenulo gospodarstvo, hrvatska premijerka Jadranka Kosor nedavno je predstavila ambiciozni program za njegovo oživljavanje. Program obuhvaća opsežni katalog s više od 130 mjera i planova različitih profila i rokova. Oni imaju za cilj snažnije limitiranje

utjecaja države na gospodarstvo, uvođenje potrebnih strukturnih reformi, racionalizaciju i optimiranje javne uprave, smanjenje izdataka države, pojednostavljenje poreznog sustava te reformiranje državnog socijalnog sustava.

Široka javnost, znanost, mediji i poslodavci s velikim odobravanjem prihvatili su ovu novu strategiju koja posve zrači duhom socijalnog tržišnog gospodarstva. Poneki kritički glasovi ukazali su prije svega na to da je već prije bilo različitih strategija i dokumenata vlade koji, međutim, nisu nikad ili samo djelomično bili realizirani. Recepata, dakle, ne nedostaje, nego politička volja ili mogućnosti da ih se zaista realizira.

U svakom slučaju, premijerka je izbila argumente iz ruku svima onima koji su joj predbacili nedostatak koncepata i ideja te nedovoljno stručno znanje gledajući na izazove krize. Kao drugo, podijelila je svoje strategije na pojedinačne, djelomično vrlo konkretne radne zadatke za čitav svoj ministarski tim. Na taj način želi osigurati i provjeriti da li i kako se mjere zaista provode.

Gospodarska politika – također i upravo gospodarska politika prethodne vlade – bila je obilježena ponekim proturječnostima, nelogičnošću i prevrtljivošću. Često je bilo teško prepoznati kojim se vrijednostima i idejama vodila gospodarska politika. Moguće je da je nova strategija premijerke Jadranke Kosor ovdje zaista potaknula promjenu paradigme. U svakom slučaju, uspio joj je iznenađujući potez. Da li je time već zaslužila da ju jedan dio medija prozove hrvatskom „Maggie Thatcher“, treba sačekati, a ocijenit će se prema tome da li će nakon uznesitih riječi sada uslijediti i djela.

Prevela Ivona Šalinović